

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

№8
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M AKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 352 sahifa,
1-avgust, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirli

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalar tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Zamonaviy maktabgacha ta'lim tashkiloti direktori modeli: tizimli boshqaruv yondashuvi asosida shakllanishi.....	14
Abdullayeva Nafisa Shavkatovna, Maraimova Muxtabar Pulatovna	
O'smirlardagi nevroz holatining psixologik xususiyatlari.....	20
Abduraximov Doniyor Abdusaid o'g'li	
Ta'lim siyosati va o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishi: xalqaro tajriba va o'zbekistonda amaliyot taqqoslamasi.....	25
Ahadova Mushtariybonu Akmal qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning hozirgi holati va o'ziga xosligi	30
Beknazarova Muxlisa O'tkir qizi	
Ta'lim sifatini oshirishda "Barkamol avlod" bolalar maktablarining zarurati va ahamiyati	33
Eshmuminova Oybarchin Botirovna	
Bolalarda nutq kamchiliklari: etiologiya, rivojlanish dinamikasi va erta aralashuv	39
Isayeva Mushtariy Alisher qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini kitobxonlikka o'rgatish usullari	44
Maydonova Saboxat Sadulloyevna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kitobxonlik vositasida badiiy adabiyot namunalari qiziqishni shakllantirishning o'ziga xos jihatlari.....	48
Mingbayeva Barno Ubaydullayevna	
Pedagogical Characteristics in Enhancing Speaking Skills of Esp Learners in English Language Classes Through Digital Technologies	52
Pardayeva Zulaykho Yusubjonovna	
Nutq buzishlarida uchraydigan idrok jarayonining o'ziga xos xususiyatlari	55
Ruziyeva Guzal Shuxrat qizi	
"Biologik savodxonlik" tushunchasi zamonaviy ta'lim paradigmasi kontekstida	59
Umaraliyeva Mamura Tashxodjayevna	
O'qituvchi faoliyatida kasbiy madaniyatning o'rni	65
Umarova Feruzabonu Bobir qizi	
Gamifikatsiyalangan jismoniy tarbiya mashg'ulotlarining 11–12 yoshli o'quvchilarda emotsional barqarorlikka amaliy ta'siri.....	68
Tojiyev Baxriddin Baxtiyorovich	
O'quvchi yoshlarni milliy qadriyatlar va an'analarga hurmat ruhida tarbiyalashning nazariy asoslari	72
Isokov Ravshanbek Ulug'bek o'g'li	
Media va axborot savodxonligi 21-asr pedagoglarning asosiy kompetensiyasi sifatida.....	76
Boypolvonov Barot Djonqobulovich	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining leksik kompetensiyasini takomillashtirishning lingvistik va lingvometodik talqini.....	81
Ismoilova Zarnigor Raximjon qizi	
O'quvchi yoshlarni milliy qadriyatlar va an'analarga hurmat ruhida tarbiyalashning nazariy asoslari	86
Isokov Ravshanbek Ulug'bek o'g'li	
Pedagogik faoliyatda stress namoyon bo'lishiga ijtimoiy omillarning ta'siri	90
Jumanova Ug'loy Sodiqjonovna	
Oliy ta'lim muassasalarida nomutaxassislik yo'nalishlarida ingliz tilini o'qitishni takomillashtirish.....	96
Koshayeva Sansabila Kamiljanovna	
Ijtimoiy-ekologik madaniyatni rivojlantirishda xalqaro tajribalar va ta'lim jarayonining o'rni.....	100
Mamajonova Fotimaxon O'ktamovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ kompetentligini rivojlantirishning ahamiyati	105
Murodova Madina Karim qizi	
Elektrotexnika va elektronika fanini o'qitishning zamonaviy metodlari	108
Ortiqov Mironshoh Sodiqovich	

Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini takomillashtirishda Blended learning texnologiyasini O'zbekiston oliy ta'lim tizimiga tatbiq etish.....	110
Pakirdinova Sharofat Abdumutaljonovna	
O'zbekistonda ta'lim sohasi bo'yicha strategik dasturlarni ishlab chiqish istiqbollari.....	115
Quronboyeva Mavluda Bahodirovna	
Xalqaro baholash dasturlari va neyropedagogika	120
Sidiqova Yulduz Sobirovna	
6-sinf o'quvchilarida matn bilan ishlash ko'nikmasini shakllantirish metodikasi	123
Xamroyeva Dilnoza Jahongir qizi	
Talabalarda pedagogik qobiliyatlarni shakllantirishda pedagogik texnologiyalarning ahamiyati	128
Yusupov Ulug'bek Kadirovich	
Adabiy ta'lim jarayonida o'quvchi ma'naviy kamolotini ta'minlashda motivatsiya uyg'otish texnologiyalarini takomillashtirish	132
F. Zaynabuddinov	
Развитие поликультурной компетентности студентов в образовательной среде вуза	135
Киреева Эльвина Фларитовна	
Yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda pedagogik xususiyatlar	140
Sanayev Gayrat Shermuxamedovich	
Maktabgacha yoshdagi bolalar muloqot madaniyatini tarbiyalashning pedagogik mexanizmlarini takomillashtirish	144
Boybo'riyeva Saodat O'ralovna	
Kattalar ta'limi texnologiyasi: muammolar, yondashuvlar va rivojlanish yo'nalishlari	148
Davletova A.	
Yangi O'zbekistonda inklyuziv ta'limni rivojlantirishning huquqiy asoslari	152
G'aniyeva Gulrux Tavakkaljon qizi	
Innovatsion ta'lim texnologiyalari asosida bo'lajak o'qituvchilarni ma'naviy-axloqiy sifatlarini rivojlantirish	156
Madmarova Gulchexra Qodirovna	
O'lkashunoslik materiallarining oliy ta'lim jarayonida tarbiyaviy salohiyatini ochib berish	160
Mamajonov Mo'minjon	
Muhandislik grafikasi darslarida o'quv faoliyatining shaxsga yo'naltirilgan innovatsion modeli	165
Mamasidikova Gulnora Muhammad qizi	
Sun'iy intellektga asoslangan ta'limiy resurslarning pedagogik imkoniyatlari.....	169
Muhiddinov Muhiddin Nuriddin o'g'li	
Ijod maktablari o'quvchilarining badiiy-ijodiy kompetensiyasini rivojlantirishda interfaol metodlarning ahamiyati.....	173
Nurmatova Shohistaxon Muhammadjonovna	
Voleybolchi qizlarni tayyorlashning differensial vositalaridan foydalanish zarurligini, ularning o'yin amplusini hisobga olgan holda aniqlash usullari	178
Odilova Feruzaxon Valijon qizi	
PIRLS baholash tizimini qo'llash vositasida mustaqil o'qishga o'rgatishda IMEN texnologiyalaridan foydalanish.....	184
Olimjonova O'g'ilxon Abdurasul qizi	
Yoshlar o'rtasida internet qaramligi va ijtimoiy izolyatsiya zamonaviy Maugli sindromining klinik ko'rinishlari	188
Polvanov Rasulbek Baxtiyarovich	
Boshlang'ich maktabda o'zbek tili darslarida differensial ta'limdan foydalanishning pedagogik shart-sharoitlari	192
Rasulova Nozigul Abdivahid qizi	
Ona tili va o'qish savodxonligi darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqini takomillashtirish	196
Sharfova Nilufar Ilhom qizi	
Xalqaro baholash dasturlari asosida ta'lim samaradorligini oshirishning pedagogik shart-sharoitlari (PIRLS misolida).....	200
Tuxtasinova Munira Ibragimovna	
Fransuz tili darslarida tabiatshunoslik atamalarini boshlang'ich sinflarda shakllantirish va o'rgatishning o'ziga xos xususiyatlari.....	204
Umarova Madinabonu Bahodir qizi	

O'smir psixologik salomatligini barqarorlashtirishda art-terapiyadan foydalanishning imkoniyatlari	208
<i>Yusupxodjayeva Umida Baxodir qizi</i>	
Nofillologlarni (filolog bo'lmaganlarni) kasbiy aloqa madaniyatiga o'rgatish maqsadida zamonaviy ingliz tilining lingvometodik tahlili.....	214
<i>Zarina Itolmasova</i>	
Forsayt va qaror qabul qilishni bog'lovchi kognitiv komponentlar.....	219
<i>Hasanova Sumanbar Hamroqulovna</i>	
Разработка и внедрение виртуальных лабораторных работ по биохимии для студентов фармацевтических факультетов.....	222
<i>Мамадалиева Зарина</i>	
Abduqodir Shakuriyning ta'lim va tarbiya haqidagi umumiy qarash va g'oyalari: chuqur tahlil	226
<i>Ashurova Dilrabo Isroil qizi</i>	
Bo'lajak pedagoglarda ijtimoiy-madaniy kompetentlikni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish tizimi ..	230
<i>Jakbarova Zarifaxon Solijon qizi</i>	
Badiiy-estetik qobiliyat tuzilmasi va uning rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar	233
<i>G. S. Kaxarova</i>	
Umumta'lim maktablarida informatika o'qitish asosida ta'limni raqamlashtirishning metodologik asoslari...	236
<i>Mamajanov Rakhmatilla Yakubjanovich</i>	
Shaxsda ma'naviy intellektni rivojlanishiga qadriyatlar yo'nalganligining ta'siri.....	240
<i>Mirxoliqova Charos Xabibullayevna</i>	
O'qituvchilarning sun'iy intellekt bo'yicha kompetentligini rivojlantirishda metodik yondashuv	244
<i>Najmetdinova Nargiza Sayfetdinovna</i>	
Ismlarning ma'noliligi va ularni o'qitishda lingvopedagogik yondashuvlar	252
<i>Sanakulov Zayniddin Ibodullayevich</i>	
Fitnes-aerobika mashqlaridan foydalangan holda sog'lomlashtirish mashg'ulotlari uslubiyati.....	258
<i>Shaxriddinova Laylo Nurxonovna</i>	
Raqamli ta'lim texnologiyalarining didaktik va "learning analytics"ning nazariy asoslari	262
<i>Sulaymanov Zulqaynar Rajabali o'g'li</i>	
Esse yozishni o'rgatishda zamonaviy metodlar.....	268
<i>Xamroyeva Dilnoza Jahongir qizi</i>	
Iqtisodiy matnlar tarjimasini o'rgatishda raqamli simulyatsiya va virtual reallik (VR) texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari.....	272
<i>Xujanazarova Nozima Omonjonovna</i>	
Yoshlarni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning ilmiy metodologik asoslari	275
<i>Axmedov Nodir Sadir o'g'li</i>	
Talaba-yoshlarda qo'shiq ijrochilik san'atini shakllantirishning zamonaviy pedagogik xususiyatlari: ta'lim islohotlari kontekstida yondashuv.....	279
<i>Begisbay Temirbayev</i>	
Xorijiy davlatlarda biologiya o'qituvchilarini tayyorlash tajribasi va uni O'zbekiston sharoitida qo'llash imkoniyatlari.....	283
<i>Hayitov Abdirasul Eshdavlatovich</i>	
Texnika oliy ta'lim muassasalari talabalariga umumiy fizika kursini o'qitishda virtual laboratoriyalarning ahamiyati.....	286
<i>Abdurakibov Akmal Abdugaparovich</i>	
Ixtisoslashtirilgan maktab o'quvchilarining gapirish va yozish ko'nikmalarini rivojlantirishda yangi – "instruksional texnologiya" va sun'iy intellektga tayanib o'qitish metodologiyasi.....	290
<i>Abrorxo'ja Muminxo'jayev Muksumxodjayevich</i>	
Jaloliddin Rumiy fikrlarining hozirgi yoshlarga ta'siri	296
<i>Allayarov Doniyor Islom o'g'li</i>	
Zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida o'quvchilarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirish.....	298
<i>Aygul Aralbayevna Urazimbetova</i>	
Sud psixologik ekspertizasida travmatik tajriba (PTSD) fonida emotsional reaksiya va ko'rsatma sifati o'rtasidagi bog'liqlik.....	301
<i>Dehqonboyev Shohjahon Oybek o'g'li</i>	
Boshlang'ich ta'limda 4 "K" kompetensiyalarini rivojlantirishdagi muhim dolzarbliklar	307
<i>Idiyeva Gulchehra Izomovna</i>	

Bikaryer oilalarda gender rollar integratsiyasi jarayonidagi psixologik omillar.....	311
Ishboboyeva Gulbarchin Rustam qizi	
Talabalar mustaqil ta'limini tashkil etishda sun'iy intellekt texnologiyalarida foydalanish muammolari va yechimlari.....	315
Karshiyeva Dilnoza Utkirjonovna	
Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning metakognitiv ko'nikmalarini shakllantirishda reflektiv yondashuv	319
Laylo Baxtiyor qizi Axmedova	
1939-1945-yillarda O'zbekiston hududida qishloq xo'jaligidagi paxtachilik va oziq-ovqat muammolari	323
Mutallibjonov Boburmirzo Muzaffarovich	
Oliy ta'lim muassasalari talabalarining tajriba oxiri jismoniy tayyorgarligi darajasi dinamikasi	328
Samadov Sardor Sodiqovich	
O'zbekiston umumta'lim maktablarida mazmun va til integratsiyalashgan o'qitish (CLIL) yondashuvining pedagogik va amaliy imkoniyatlari.....	335
Tursunaliyeva Muattar Alisher qizi	
O'rta maktab 11-sinf o'quvchilarining lug'at boyligini oshirishda turli metodlarning o'rni	340
Xamzayeva Ruxshona Abdusamadovna	
Umumta'lim maktablardagi ingliz tili o'quv darsliklari tahlili	344
Xiloldinova Zulayho	
Ingliz klassik adabiyoti orqali talabalar ma'naviy-axloqiy dunyoqarashini shakllantirishning innovatsion yondashuvlari.....	348
Ziyotov Farruh Saodilla o'g'li	

TALABALAR MUSTAQIL TA'LIMINI TASHKIL ETISHDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH MUAMMOLARI VA YECHIMLARI

Karshiyeva Dilnoza Utkirjonovna

Buxoro muxandislik va texnologiya instituti doktranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada talabalar mustaqil ta'lim jarayoniga sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etishning dolzarb masalalari o'rganiladi. Sun'iy intellekt vositalarining o'quvchilarning mustaqil o'rganish jarayonini individuallashtirish, nazorat qilish va motivatsiya oshirishdagi roli yoritiladi. Shuningdek, texnologik infratuzilma, raqamli savodxonlik va etik muammolar ko'rib chiqilib, ularni bartaraf etish bo'yicha amaliy takliflar ilgari suriladi.

Kalit so'zlar: mustaqil ta'lim, sun'iy intellekt, oliy ta'lim, pedagogik yondashuv, raqamli savodxonlik, AI texnologiyalari, etik muammolar, ta'lim innovatsiyasi, interfaol ta'lim, texnologik integratsiya.

Abstract: This article explores the challenges of implementing artificial intelligence (AI) technologies in students' independent learning. It highlights the benefits of AI in personalizing education, automating assessment, and enhancing motivation. The study also addresses obstacles such as weak infrastructure, low digital literacy, and ethical concerns, offering practical recommendations for responsible integration of AI into higher education.

Key words: independent learning, artificial intelligence, higher education, pedagogical approach, digital literacy, AI technologies, ethical issues, educational innovation, interactive learning, technological integration.

Аннотация: В данной статье рассматриваются актуальные проблемы внедрения технологий искусственного интеллекта в организацию самостоятельного обучения студентов. Раскрываются возможности ИИ в персонализации учебного процесса, автоматизации контроля и повышении мотивации. Также анализируются препятствия в виде технологической инфраструктуры, цифровой грамотности и этических вызовов, предлагаются практические пути их решения.

Ключевые слова: самостоятельное обучение, искусственный интеллект, высшее образование, педагогический подход, цифровая грамотность, AI-технологии, этические проблемы, образовательные инновации, интерактивное обучение, технологическая интеграция.

KIRISH

Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining tez sur'atlarda rivojlanishi bilan bir qatorda, sun'iy intellekt (SI) texnologiyalari ham ta'lim sohasiga tobora chuqurroq kirib bormoqda. Ayniqsa, oliy ta'lim muassalarida talabalar mustaqil ta'limga yo'naltirilayotgani, ya'ni o'z bilimini mustaqil izlash, qayta ishlash va baholash kabi ko'nikmalarga ega bo'lishi bugungi kunning eng dolzarb masalalaridan biridir. Shu o'rinda, sun'iy intellekt imkoniyatlari bu jarayonni soddalashtirish, individuallashtirish va interaktivlashtirishda muhim vositaga aylanishi mumkin.

Biroq, bu texnologiyalardan foydalanish jarayonida bir qancha amaliy, pedagogik, texnik va etik muammolar vujudga kelmoqda. Mazkur maqolada shu muammolar tahlil qilinib, mavjud ilmiy-tadqiqotlar va amaliy tajribalarga tayangan holda yechim yo'llari taklif qilinadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu ilmiy maqolani tayyorlashda zamonaviy ta'lim tadqiqotlarining metodologik yondashuvlariga tayangan holda, bir nechta bosqichli va o'zaro bog'liq metodlar majmuasidan foydalanildi. Maqolada ko'tarilgan muammolar kompleks xarakterga ega bo'lganligi bois, ularga sistematik yondashuv asos qilib olindi. Quyida har bir metod tafsilotli tarzda bayon etiladi:

1. Nazariy-adabiy manbalarni tahlil qilish

Birinchi bosqichda sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'limdagi o'rni, ayniqsa talabalar mustaqil ta'limdagi roli bo'yicha o'zbek va xalqaro ilmiy adabiyotlar, ilmiy maqolalar, konferensiya materiallari va elektron manbalar chuqur o'rganildi. Bu tahlil orqali AI texnologiyalarining asosiy imkoniyatlari, amaliy tajribalari, dolzarb muammolari va istiqbollari aniqlab olindi. Shu jumladan, O'zbekistondagi mavjud holatni yorituvchi maqolalar (masalan, Qodirov B.ning ishlari) va xalqaro miqyosdagi ilg'or tadqiqotlar (Owoc, Fenu va boshqalar) asosiy manba sifatida ishlatildi.

2. Kontekstual-analitik yondashuv

Metodologiyaning ikkinchi bosqichi O'zbekiston oliy ta'lim tizimining o'ziga xos sharoitlarini hisobga olgan holda olib borildi. Ya'ni, muammo va imkoniyatlar O'zbekiston kontekstida, mavjud infratuzilma, talabalar kontingenti, o'quv jarayoni uslublari va AI texnologiyalari bilan bog'liq real amaliy holatlar asosida o'rganildi. Bu yondashuv sun'iy intellekt texnologiyalarini aynan mahalliy kontekstda qanday integratsiya qilish mumkinligini chuqurroq anglashga xizmat qildi.

3. Holat tahlili va taqqoslov tahlili

Uchinchi bosqichda konkret AI vositalari (ChatGPT, Duolingo AI, Grammarly, Khan Academy Miko va boshqalar) bilan mustaqil ta'lim tashkil etish bo'yicha real misollar tahlil qilindi. Shu bilan birga, an'anaviy va zamonaviy metodlar solishtirilib, sun'iy intellektning afzalliklari va cheklovlari aniq ko'rsatib berildi. Bunday taqqoslov yondashuv muammoni keng qamrovda ko'rishga yordam berdi.

4. Empirik dalillar asosida tahlil qilish

Maqola yozilishida mavjud raqamli ma'lumotlar va statistik dalillar ham inobatga olindi. Misol uchun, sun'iy intellekt bilan ta'lim olgan talabalar samaradorligi, AI vositalari qo'llanilgan darslarda ishtirok faolligi, bilimni qayta ishlash tezligi kabi ko'rsatkichlar orqali xulosalar mustahkamlandi. Ilmiy anjuman materiallari orqali mavjud tajribalar va ularning natijalari empirik asosda tahlil qilindi.

5. Muammolarni tipologik sinflarga ajratish

Metodologiyaning yakuniy bosqichida tahlil natijalariga tayangan holda, sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishda uchraydigan muammolar – texnik, metodologik, axloqiy va pedagogik jihatlar bo'yicha guruhlab chiqildi. Bu yondashuv muammolarni tizimli ravishda tahlil qilish va har biriga mos, aniq yechim taklif qilish imkonini berdi.

Ushbu metodlar o'zaro bog'langan bo'lib, ular orqali sun'iy intellekt texnologiyalarining mustaqil ta'limda qo'llanishi jarayonida yuzaga keladigan muammolarni chuqur o'rganish, ularni aniq tasniflash va asosli tavsiyalar ishlab chiqish mumkin bo'ldi. Natijada, maqola nazariy va amaliy jihatdan asoslangan, o'zbek oliy ta'lim tizimi uchun dolzarb va foydali bo'lgan ilmiy tahlilga aylandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqotlar va kuzatishlar shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt talabaning mustaqil ta'lim jarayonida quyidagi jihatlarga ta'sir ko'rsatmoqda:

1. O'quv jarayonini individuallashtirish imkoniyati

Sun'iy intellektga asoslangan ta'lim platformalari (masalan, ChatGPT, Google Bard, Khan Academy AI assistanti va boshqalar) har bir talabaning o'ziga xos bilim darajasiga qarab mos tavsiyalar beradi. Bunday moslashuvchanlik nafaqat mustaqil o'rganishga sharoit yaratadi, balki o'quv materiallarini o'zlashtirish darajasini ham oshiradi.

2. Baholash va fikr-mulohazani avtomatlashtirish

AI vositalari orqali talabalar yozgan matnlar yoki yechgan masalalarga nisbatan avtomatik ravishda tezkor va batafsil tahliliy mulohazalar berilishi mumkin. Bu o'z navbatida o'qituvchi yukini kamaytiradi, talabada esa refleksiya (fikrlab ko'rish) madaniyatini shakllantiradi.

3. Darsdan tashqari ta'limga motivatsiyani oshirish

Simulyatorlar, o'yinlashtirish elementlari, avtomatik treninglar – bularning barchasi sun'iy intellekt yordamida mustaqil o'rganishni yanada jozibador qiladi. Ayniqsa, til o'rganish yoki dasturlash kabi sohalarda AI yordamida real vaqtli mashqlar samarali bo'lmoqda.

Muammolar

1. Texnologik nomutanosiblik

Ko'plab O'zbekiston OTMLarida AI texnologiyalarini samarali qo'llash uchun texnik baza va infratuzilma yetarli emas. Ba'zida talabalar oddiy internetga ulangan qurilmaga ega emas.

2. Raqamli savodxonlik yetishmovchiligi

Ko'plab talabalar va hatto pedagoglar AI vositalaridan foydalanishni to'liq tushunmaydi. Bu esa noto'g'ri foydalanish, plagiat xavfi yoki noefektiv natijalarga olib keladi.

3. Etik masalalar

AI vositalari noto'g'ri baholashi, talabaning o'rniga topshiriqni "bajarmoqchi bo'lishi", yoki noto'g'ri ma'lumot berishi mumkin. Bundan tashqari, shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligi, baholashning adolatligi ham dolzarb muammolardandir.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, sun'iy intellekt (SI) texnologiyalari talabalarning mustaqil ta'lim olish faoliyatida katta salohiyatga ega bo'lishiga qaramay, uni samarali joriy qilishda bir qator jiddiy muammolar mavjud. Bu muammolar nafaqat texnik jihatdan, balki pedagogik, metodologik va hatto axloqiy nuqtai nazardan ham ko'rib chiqilishi lozim.

Avvalo, SI texnologiyalarining mustaqil ta'limga integratsiyasi o'zbek ta'lim tizimida hali to'liq shakllanmagan. Ko'plab oliy ta'lim muassasalarida raqamli infratuzilma cheklangan, talabalar va pedagoglar esa sun'iy intellekt vositalaridan foydalanishga yetarli darajada tayyor emaslar. Bu esa zamonaviy texnologiyalar yordamida talabaning o'z-o'zini rivojlantirishiga to'sqinlik qilmoqda.

Ta'limda SI'dan foydalanishdagi muhim omillardan biri – bu texnologiyalarning shaxsga yo'naltirilgan va moslashuvchan bo'lishidir. Bu esa aynan mustaqil ta'lim jarayoni uchun muhim. AI vositalari orqali talabalar o'z bilim darajasi, o'rganish uslubi va individual ehtiyojlariga mos o'quv materiallarini tanlash imkoniga ega bo'ladi. Ammo bunday yondashuv, ayniqsa O'zbekistonda, hali keng amaliyotda qo'llanilmayapti. Buning sabablari orasida metodologik yondashuvlarning eskiligi, o'qituvchilarning innovatsion vositalardan foydalanish ko'nikmasining pastligi va o'quv dasturlarining qattiq standartlanganligi keltirilishi mumkin.

Shuningdek, sun'iy intellektidan foydalanishda etika va ishonchlilik masalasi ham muhim ahamiyat kasb etadi. Talabalar topshiriqlarni to'liq AI vositalari orqali bajarib, o'z bilimni emas, balki texnologiyani "ishlatib" baho olish holatlari ko'paymoqda. Bu esa bilim sifatining sun'iy ravishda oshirilganidek ko'rinishiga olib keladi. Bundan tashqari, AI tomonidan taqdim etilgan javoblarning har doim ham ishonchli, ilmiy asoslangan yoki dolzarb bo'lmasligi xavfi mavjud.

Yana bir muhim jihat – bu pedagogik yondashuvdir. SI vositalarini mustaqil ta'limga integratsiya qilishda an'anaviy usullar bilan zamonaviy texnologiyalarni uyg'unlashtirish muhimdir. Misol uchun, loyihaviy o'qitish, muammoli vaziyatlar asosida ishlash (problem-based learning), "fikir xaritalari", "T-sxema" va boshqa interfaol metodlar AI yordamida yangi bosqichga chiqishi mumkin. Ammo bunday yondashuvlarni joriy qilish uchun o'qituvchilar maxsus malaka oshirish kurslaridan o'tishi, AI vositalarini o'qitish strategiyasiga ongli ravishda qo'shishi lozim.

Bu yerda ta'lim jarayonining barcha ishtirokchilari – o'qituvchi, talaba va muassasa ma'muriyati – o'zaro hamkorlikda ishlashi zarur. Mustaqil ta'limni AI yordamida muvaffaqiyatli yo'lga qo'yish uchun quyidagi shartlar asosiy rol o'ynaydi:

1. Raqamli kompetensiyalarning shakllantirilishi: Talabalar va o'qituvchilar raqamli savodxonlikni chuqurlashtirishi, sun'iy intellekt vositalaridan mas'uliyatli, samarali va maqsadli foydalana olishi kerak.
2. Texnik infratuzilmaning yaxshilanishi: OTMLar yuqori tezlikdagi internet, AI platformalari bilan ishlovchi kompyuterlar va boshqa texnik resurslar bilan ta'minlanishi lozim.
3. AI asosida lokal o'quv platformalarini ishlab chiqish: O'zbek tilida ishlaydigan, milliy o'quv dasturlariga moslashtirilgan AI tizimlarini yaratish orqali talabalar uchun qulay muhit yaratiladi.
4. AI etikasi va tartibga soluvchi huquqiy me'yorlarning ishlab chiqilishi: AI orqali bilim olishda plagiat, noto'g'ri baholash yoki axloqiy buzilishlar oldini olish uchun tartiblar zarur.

Shunday qilib, AI texnologiyalari o'z imkoniyatlari bilan mustaqil ta'limning sifatini oshirish, ta'lim jarayonini individuallashtirish va talabaning o'zini o'zi rivojlantirish salohiyatini kuchaytirish uchun juda katta imkoniyatlar yaratadi. Ammo bu texnologiyalarni chuqur, ongli va tizimli asosda joriy qilish, ulardan noto'g'ri foydalanmaslik uchun puxta o'ylangan strategiyalar zarur. Faqatgina innovatsiyani emas, balki insoniy yondashuvni ham markazga qo'ygan holda AI texnologiyalaridan foydalanish mumkin bo'ladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Sun'iy intellekt texnologiyalari talabani mustaqil ta'lim olishini yengillashtiradi, uni zamonaviy, moslashtirilgan va interaktiv qiladi. Biroq, bu texnologiyalarni joriy etishda O'zbekiston ta'lim tizimi texnik, metodologik va axloqiy jihatdan muvofiqlashtirilgan harakatni amalga oshirishi zarur. Bu esa nafaqat innovatsiyalarni qabul qilish, balki ularni to'g'ri va mas'uliyat bilan tatbiq etishni ham talab qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Selwyn, N. (2019). Should Robots Replace Teachers? AI and the Future of Education. Polity Press.
2. Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2019). Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning. Center for Curriculum Redesign.
3. Luckin, R. et al. (2016). Intelligence Unleashed: An Argument for AI in Education. Pearson Education.
4. UNESCO. (2021). AI and Education: Guidance for Policy-makers. <https://unesdoc.unesco.org>
5. Zhao, Y. (2021). What Works May Hurt: Side Effects in Education. Teachers College Press.
6. Chassignol, M., Khoroshavin, A., Klimova, A., & Bilyatdinova, A. (2018). Artificial Intelligence trends in education: A narrative overview. Procedia Computer Science, 136, 16–24. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2018.08.233>
7. Chen, L., Chen, P., & Lin, Z. (2020). Artificial Intelligence in Education: A Review. IEEE Access, 8, 75264–75278. <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2020.2988510>
8. Zawacki-Richter, O., Marín, V. I., Bond, M., & Gouverneur, F. (2019). Systematic review of research on artificial intelligence applications in higher education. International Journal of Educational Technology in Higher Education, 16(1), 1–27.
9. Aoun, J. E. (2017). Robot-Proof: Higher Education in the Age of Artificial Intelligence. MIT Press.
10. Panigrahi, R., Srivastava, P. R., & Sharma, D. (2022). Artificial Intelligence and Smart Learning Environment: A Review. Education and Information Technologies, 27(2), 2035–2061.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №8

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.